

GLOBALLASHUV VA RAQAMLI TA’LIM SHAROITIDA TALABALARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA KINESTETIK RIVOJLANISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHNING INTEGRATIV METODIK TIZIMI.

Axunov Umidbek Ruzibayevich (PhD), professor.

Andijon davlat pedagogika instituti

G-mail: uaxunov430@gmail.com

ORCID: 0009-0002-1849-0885

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19455979>

Annotatsiya. Mazkur maqolada globallashuv va raqamli ta’lim muhitida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida kinestetik rivojlanishni takomillashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda oila psixologiyasi, gender stereotiplari, psixik salomatlikni ta’minlash hamda pedagogik eruditsiyaning o‘rni integrativ yondashuv asosida tahlil etilgan. Kinestetik kompetensiyalarni rivojlantirish orqali ta’lim sifati va kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshirishga qaratilgan metodik tizim asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: kinestetik rivojlanish, kasbiy tayyorgarlik, raqamli ta’lim, psixik salomatlik, pedagogik eruditsiya, metodik tizim.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования кинестетического развития в процессе подготовки студентов к профессиональной деятельности в условиях глобализации и цифровой образовательной среды. В исследовании на основе интегративного подхода проанализирована роль семейной психологии, гендерных стереотипов, обеспечения психического здоровья и педагогической эрудиции. Обоснована методическая система, направленная на повышение качества образования и эффективности профессиональной подготовки посредством развития кинестетических компетенций.

Ключевые слова: кинестетическое развитие, профессиональная подготовка, цифровое образование, психическое здоровье, педагогическая эрудиция, методическая система.

Abstract. This article examines the issues of improving kinesthetic development in the process of preparing students for professional activity in the context of globalization and a digital educational environment. The study analyzes the role of family psychology, gender stereotypes, mental health support, and pedagogical erudition based on an integrative approach. A methodological system aimed at enhancing the quality of education and the effectiveness of professional training through the development of kinesthetic competencies is substantiated.

Keywords: kinesthetic development, professional training, digital education, mental health, pedagogical erudition, methodological system.

Globallashuv jarayonlari va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta’lim tizimiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Bugungi kunda ta’lim jarayonining asosiy vazifalaridan biri – talabalarni nafaqat nazariy bilimlar bilan qurollantirish, balki ularni kelajak kasbiy faoliyatiga psixologik, jismoniy va amaliy jihatdan tayyorlashdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, kinestetik rivojlanish jarayonini takomillashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Axborot hurujlari kuchayib borayotgan zamonda talabaning ma’naviy-axloqiy immuniteti, oila psixologiyasi va ijtimoiy muhit ta’siri uning shaxs sifatida shakllanishida muhim rol o‘ynaydi. Gender stereotiplari esa kasb tanlash va professional o‘shishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Bularning barchasi kinestetik rivojlanish bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, integrativ metodik yondashuvni talab etadi [1].

Kinestetik rivojlanish va kasbiy faoliyatga tayyorgarlik. Kinestetik rivojlanish – bu shaxsning harakat, sezgi va motor faoliyati orqali bilim, ko’nikma va malakalarni egallash jarayonidir. Kasbiy faoliyatda aynan ushbu kompetensiyalar tezkor qaror qabul qilish, jismoniy moslashuvchanlik va amaliy harakatlarni samarali bajarishda muhim ahamiyatga ega [2]. Ta’lim jarayonida kinestetik yondashuvlardan foydalanish talabalarni faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi, ularning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi va nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog’lash imkonini yaratadi.

Oila psixologiyasi va gender stereotiplarining ta’siri. Oila – shaxsning dastlabki ijtimoiylashuv muhiti bo’lib, unda bolaning harakat faolligi, qiziqishlari va kasbiy yo’nalishlari shakllanadi. Oila psixologiyasida qo’llab-quvvatlovchi muhit mavjud bo’lsa, shaxsning kinestetik rivojlanishi yanada samarali kechadi [3].

Gender stereotiplari esa ayrim kasblarni “erkaklarga xos” yoki “ayollarga xos” deb baholash orqali talabalarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini cheklashi mumkin. Zamonaviy ta’lim tizimida ushbu stereotiplarni bartaraf etish, teng imkoniyatlar yaratish orqali kinestetik rivojlanishni qo’llab-quvvatlash muhimdir [4].

Psixik salomatlikni ta’minlashda innovatsion yondashuvlar. Yuqori malakali kadrlarni tayyorlash jarayonida psixik salomatlik muhim omil hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan ta’lim muhiti talabalarda stress, axborot yuklamasi va charchoqni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli kinestetik mashg’ulotlar, harakatli metodlar va interfaol ta’lim texnologiyalaridan foydalanish psixik barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi [5].

Innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilgan kinestetik mashg’ulotlar talabalarning motivatsiyasini oshiradi, emotsional holatini barqarorlashtiradi va kasbiy faoliyatga tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Raqamli ta’lim va ta’lim sifati muammolari. Zamonaviy ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilsa-da, ayrim hollarda faqat virtual faoliyatga tayanish kinestetik rivojlanishni cheklashi mumkin. Shu bois raqamli va an’anaviy ta’lim metodlarini uyg’unlashtirish zarur [6].

Virtual simulyatsiyalar, interfaol platformalar va amaliy mashg’ulotlarni birlashtirish orqali kinestetik kompetensiyalarni rivojlantirish mumkin. Bu esa ta’lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Pedagogik eruditsiya va metodik tizim. Pedagogik eruditsiya – o’qituvchining keng qamrovli bilimlari, metodik mahorati va innovatsion yondashuvlardan foydalanish qobiliyatidir. Yuqori pedagogik eruditsiyaga ega bo’lgan mutaxassis kinestetik rivojlanishga yo’naltirilgan samarali metodik tizimni ishlab chiqishi va amaliyotga joriy etishi mumkin [7].

Taklif etilayotgan metodik tizim quyidagi komponentlarni o’z ichiga oladi, kinestetik faoliyatga yo’naltirilgan mashg’ulotlar, oila va ijtimoiy muhit bilan hamkorlik, gender tenglikka asoslangan ta’lim yondashuvlari, psixik salomatlikni qo’llab-quvvatlovchi innovatsion metodlar.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, globallashuv jarayonlarining jadallashuvi hamda raqamli ta’lim texnologiyalarining ta’lim tizimiga keng joriy etilishi sharoitida talabalarni kasbiy faoliyatga har tomonlama tayyorlash dolzarb pedagogik vazifalardan biri sifatida namoyon bo’lmoqda. Ayniqsa, ta’lim jarayonida kinestetik rivojlanish komponentlarini takomillashtirish orqali talabalarning amaliy faoliyatga moslashuvchanligi, kasbiy kompetensiyalari va ijodiy faolligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot jarayonida oila psixologiyasi, gender stereotiplari, psixik salomatlikni ta’minlash hamda pedagogik eruditsiya omillarini o’zaro integratsiyalash asosida ishlab chiqilgan metodik

tizim talabalarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ularni kasbiy faoliyatga samarali tayyorlashga xizmat qilishi asoslab berildi. Mazkur yondashuv talabalarda ijtimoiy-psixologik barqarorlikni shakllantirish, axborot xurujlariga nisbatan ma’naviy-axloqiy immunitetni kuchaytirish hamda raqamli ta’lim muhitida yuzaga kelishi mumkin bo’lgan salbiy holatlarning oldini olish imkonini beradi.

Shuningdek, kinestetik rivojlanishga yo’naltirilgan ta’lim metodlari va innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ta’lim sifatini oshirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg’unlashtirish hamda kasbiy tayyorgarlikning uzluksizligini ta’minlashga xizmat qiladi. Natijada, mazkur metodik tizim yuqori malakali, raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi va zamonaviy mehnat bozori talablariga mos kadrlarni tayyorlash uchun mustahkam ilmiy-metodik asos bo’lib xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlari.
2. Pedagogika va psixologiya asoslari. – Toshkent, 2021.
3. Oila psixologiyasi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2020.
4. Gender tenglik va ta’lim. Ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2022.
5. Psixik salomatlik va innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent, 2021.
6. Raqamli ta’lim metodlari va ta’lim sifati. – Toshkent, 2023.
7. Zamonaviy pedagogik eruditsiya va metodika. – Toshkent, 2022.